

Den nye tidsregning

Nye tider

Boom! Lange haler af ild og gnister fløj til vejrs og forvandlede sig under brag og smæld til kaskader af forunderlige, kulørte stjerner på himmelhvælvingen. Folk myldrede ud på gader og stræder, og en del søgte ind mod bymidten og Nikolaj Plads for at tage slagmarken i øjesyn og for selv at tage del i kanonaden. Snart blev der skudt fra hvert et gadehjørne.

Især Københavns yngre medborgere havde placeret deres disponible formue i al den knald-effekt, der kunne opdrives, og kastede sig med ildhu og struttende lommer over antændelsen af kulørte indpakninger, som futede og spruttede, peb, fløjtede og bragede. Røde kinesere, russiske bomber, knallerter, skrubbudser, troldkællinger og blålys. De, der ikke havde råd eller nerver til den slags, forsynede sig med hankeløse krukker, sprukne tallerkener og kasserede flasker. Genstandenes bratte møde med trappeopgange og portåbninger leverede rummel og rabalder i et lydniveau, der fint kunne måle sig med fyrværkerens frembringelser.

Nytårsnat 1893-94 var præcis, som den plejede. Med en enkelt undtagelse. Redaktører og journalister havde i ugerne forud skrevet adskillige påmindelser i aviser og dagblade om at huske at bevæge sig udenfor i god tid og hilse det nye år velkommen. Ellers kom man let for sent.

”Jeg skal nemlig sige Dem”, forklarede en journalist fra *Aftenbladet* den kusk, som nytårsaftensdag havde kørt ham hjem:

”Nytaarsdag rykker Tiden 10 Minutter – eller for at tage det korrekt 9 Minutter og 41 Sekunder – frem; det vil sige, naar Klokken er 2 Minutter over 12, saa er den i Virkeligheden 12 Minutter eller rettere 11 Minutter og 41 Sekunder – Snak! 7 Minutter og 59 Sekunder – hvad jeg vilde sige, saa er den 9 Minutter – Sludder 59 Minutter og 41 Sekunder – nej – Puh! – er vi da for Satan ikke snart hjemme; det er et slemt Jydepottetrav den Krikke stiller op.”

Det var heller ikke let at holde styr på tallene. Mest fordi de færreste forstod, hvordan Rigsdagen overhovedet var nået frem til dem.

Helt grundlæggende bestod opgaven i at springe 10 minutter over, så man kunne blive del af det tidsmæssige verdenssamfund. Eller 9 minutter og 41 sekunder for at være præcis. Det var, hvad det tog den roterende jordklode at tilbagelægge turen mellem Det Kongelige Observatorium på Østervold i København, som hidtil havde målt tiden i Danmark, og den usynlige længdegrad, hvis klokkeslæt landet nu skulle følge. Den lå ifølge kortene to kilometer øst for Gudhjem på Bornholm.

Der var bare ét problem: Var det mon de sidste 10 minutter af det gamle år eller de første 10 minutter af det nye, der skulle springes over? Aviserne havde glemt at skrive det.

En realskoleforstander og amatørastonom fra Odder ved Aarhus fandt det rimeligst at begynde det nye år på en frisk og havde i aviser og dagblade agiteret for at stille urene frem et kvarter før midnat. Så var der stadig fem minutter tilbage, og på den tid kunne man sagtens nå at få overtøjet på og komme udenfor og tage vel imod det nye år. De mennesker, der fulgte hans opfordringer, udgjorde frontkolonnen i bombardementet den nytårsnat.

Men ikke så snart var de største drøn stilnet af,

før det milde og tørre vintervejr lokkede nye skarer af feststemte mennesker på gaden. En skribent på *Nationaltidende* havde nemlig fundet det mere passende at rette uret 10 minutter før midnat og først derefter skåle, iføre sig overtøjet og forlade huset. De mennesker, der fulgte hans opfordringer, satte derfor gang i de krudtimprægnede lunter igen.

Efter nogle minutter aftog mængden af fyrværkeri en smule. Men dér sluttede festen ikke. Nogle minutter senere gentog hele menageriet sig. En sagte futten blev til højtlydt hvislen efterfulgt af nye, flygtige lysformationer og kraftige drøn. Det var dem, der havde nærlæst spalterne lige op mod årsskiftet. For embedsmændene i Kirke- og Undervisningsministeriet var blevet opmærksomme på forvirringen alt for sent, og et hastigt udstukket dekret bekendtgjorde, at det gamle år skulle have lov til at løbe helt ud. En verden af skønne, kulørte syner viste sig på himmelhvælvingen et øjeblik og svandt så ind til funkende perler for til sidst at opløse sig i mørket som luftspejlinger og blændværk.

Sådan gik det til, at nytåret 1893-94 blev fejret mindst tre gange.

Billedet var det samme overalt i landet, selv om fejringerne gled sammen de fleste steder. På Odenses centrale plads, Flakhaven, var der mange mennesker, som ville være vidner til springet i tid, og i samme øjeblik som den tredje og sidste årsskiftefejring var fuldbragt, og den internationale standardtid indført af alle – nu også af det officielle Danmark – bevægede minutviserne på rådhusets ur og tårnuret på Skt. Knuds Kirke sig frem. For eftertiden skulle de ikke længere følge hovedstadens tid eller solens gang på himlen, som hidtil havde givet lige så mange tidszoner, som der var sekunder på urskiven. Det nye system sikrede nemlig, at urene i størstedelen af verden fremover fulgte Royal Obser-

vatory i Greenwich lidt uden for London, så sekunder og minuttal var ens overalt. De ændrede sig kun, og med præcis en time, når man bevægede sig 15 længdegrader i den ene eller den anden retning. I Danmarks tilfælde altså til Bornholm. Jorden var nu broderligt fordelt i 24 store skiver, og alle mennesker i landet, unge som gamle, fra Skagen til Gedser og fra Blåvandshuk til Christiansø, tilhørte den samme mellemeuropæiske tidszone. Det gjorde tiden let at forstå og problemløs at regne ud.

Da de sidste mennesker havde indstillet sig selv og deres lommeure på de nye tider, havde de første for længst kastet sig over nytårsløjerne. Vogne blev skubbet et andet sted hen, end de var parkeret, vaskebaljer og havelåger fandt plads i nærmeste flagstang, og skilte blev flyttet, så bageren blev til slagter, og urmageren til barber. I Aalborg, hvor det gik særlig voldsomt til, blev der væltet en fiskekvasse på havnepladsen, byens bænke blev banket til pinddebrænde, og det lokale politi måtte tage stavene i anvendelse og foretage rydninger i byens Algade ad to omgange.

Andre steder i landet antog løjerne en endnu grovere karakter. Hos en gæstgiver i Hillerød smed kåde mennesker fyrværkeri ind i spisestuen og antændte gardinerne, hos en bogbinder i Aarhus gik det ud over entreen, mens et sjællandsk husmandssted, som blev flammernes bytte, viste sig at tilhøre et ægtepar, der kort forinden havde tegnet en lukrativ brandforsikring. Det skulle de aldrig have gjort. Parret tilbragte resten af nytåret i kachotten.

Værst gik det nu alligevel ud over en 13-årig dreng i Herskind lidt uden for Aarhus. På landet tog man nemlig budskabet om at skyde nytåret ind ganske bogstaveligt, og våben af enhver slags blev hentet frem. Drengen mødte med en pistol. Netop som han tog kalorius frem af jakkelommen, gik den af,

og han døde på stedet. Afgørelsen af, hvorvidt han var omkommet i det gamle eller i det nye år, blev en af de sidste og mest triste begivenheder i danmarkshistorien, som afhang af, hvilken tidsbestemmelse sognefogeden og kirkebogsføreren sværgede til. På samme måde var der givetvis jordemødre, som i et splitsekund kom i tvivl om, i hvilket år spædbørn egentlig kom til verden. En afgørelse, der for drengebørnene senere fik betydning for, hvornår de skulle aftjene deres værnepligt. For ingen døde, og ingen blev født i årets første 10 minutter, ingen kunne i al fremtid knytte minder til dem, og ingen historikere kunne – nå ja, måske med enkelte undtagelser – inkludere dem i deres bøger.

Sådan kom 1894 både lidt for tidligt til verden og sluttede senere, end det plejede.

Kort efter satte frosten ind. Sneen dryssede, og vinden peb om gadehjørnerne, og efterhånden som isen lagde sig i et tyndt lag over vandet i landets branddamme, søer og havne, fik folk andet at tænke på.

Danmark havde fået en ny tidsregning.

Gudhjemtid

Det var de færreste, der mærkede, at deres liv mistede 9 minutter og 41 sekunder, for den tabte tid havde ingen umiddelbare konsekvenser. Måske lige ud over den lidt negative, at folk måtte før op om morgenen, og at det blev lidt senere lyst, når nu solen ikke længere stod op klokken 8.32 i København, men klokken 8.42.

Da solen lidt længere op ad dagen stod højest over Bornholm, var klokken officielt 12 i hele Danmark, for sådan fungerede den nye tid, Greenwich Mean Time – eller 'Gudhjemtid', som vittige folk omtalte den mellemeuropæiske tidszone, og som afveg fra den med en time. Det var nemlig først mange år